

Don Boskov preventivni vzgojni sistem

Duhovna in vzgojna izkušnja

 Peter Končan

Janez Bosko se je rodil 16. avgusta 1815 v Morialdu blizu Torina. Leta 1841, ko je postal duhovnik, je bilo mesto Torino pod vplivom velike industrijske revolucije. Mladi so bili izkoriščani in prepuščeni sami sebi. Don Boska je to vznemirilo.

Za svoje poslanstvo bi si lahko izbral drugo, lažjo pot, a kar je videl, se ga je preveč dotaknilo, da bi pogledal stran. Takole je opisal dogajanje v zaporih: "Ko sem videl trume fantov od 12 do 18 let, vse zdrave, močne in s prebujeno nadarjenostjo, a tam nedelavne, oglodane od mrčesa, v pomanjkanju duhovnega in telesnega kruha, me je navdajala groza. A kakšno je bilo moje začudenje in presenečenje, ko sem opazil, da so mnogi odšli ven s trdnim sklepom za boljše življenje, a so bili v kratkem že spet privedeni v kraj kazni, od koder so bili odšli pred nekaj dnevi. V tistih okoliščinah sem spoznal, da so bili mnogi privedeni nazaj v oni kraj, ker so bili prepuščeni sami sebi. Kdo ve, sem si rekel, če bi ti fantje imeli zunaj kakega prijatelja, ki bi skrbel zanje, jih spremljal in poučeval v veri ob prazničnih dneh, kdo ve, ali se ne bi mogli držati daleč od propada, ali pa bi se vsaj zmanjšalo število tistih, ki bi se vračali v ječo?" (don Bosko). Da bi mlade zaščitil in jim pomagal skozi življenje, je ustanovil oratorij, ki je postal dom, ki sprejema, župnija, ki evangelizira, šola, ki uvaja v življenje, in dvorišče za prijateljske stike v veselju. Don Bosko je bil globok

poznavalec svojega sveta, buden opazovalec časovnih sprememb, pozoren na potrebe mladih ter solidaren z njihovim svetom.

Pastoralna ljubezen = vzgojna ljubezen

Don Boskov preventivni vzgojni sistem ni skupek pedagoških tehnik niti terapija ali ideologija. Da pravilno začitimo bistvo njegovega sistema, je treba najprej resnično poznati don Boska. Preventivni sistem ima torej svoj izvir in svoje središče v izkušnji Božje ljubezni, ki s svojo previdnostjo prehitve vsako ustvarjeno bitje, ga spremlja in odrešuje tako, da mu daje svoje življene. Vsak, ki kot don Bosko dela z mladimi, sprejema Boga v mladih. To je izkušnja, ki priznava dostojanstvo mladih, obnavlja zaupanje v vire dobrega v njih in jih vzgaja za polnost življenja. Pastoralna ljubezen se v stiku z mladimi udejanja kot vzgojna ljubezen, ki ustvarja vzgojni odnos, izražen po meri mladostnika, tistega 'ubogega', ki mu je treba pomagati, da se bo odprl za odkritje bogastva življenja, za rast. Zato vzgojitelj vsakega mladostnika spoštuje in mu je naklonjen, saj je prepričan, da nosi vsako življenje, tudi najbolj ubogo, zapleteno in šibko, v sebi moč za rešitev in seme sreče.

Don Boskova pedagogika

Enako kot v don Boskovem času tudi danes mlade zaznamujejo tri bistvene težave:

- izguba zaupanja v odrasle,
- tesnoba zaradi prihodnosti,
- težave pri vključevanju v družbo.

Glede na to situacijo lahko izpostavimo tri osnovne vrednote salezijanske pedagogike, ki so: zaupanje, upanje in zaveza.

Pedagogika zaupanja

Eno od temeljnih načel don Boskovega vzgojnega sistema je zaupanje – brez zaupanja med vzgojiteljem in mladostnikom ni vzgoje. Kako vzpostaviti to zaupanje? Kot temeljno usmeritev svojega vzgojnega načrta don Bosko razvije obrazec: *razum, vera in ljubeznivost*. Gre za tri temeljne drže, ki jih ima vzgojitelj do mladostnika in pripomorejo k celostnemu napredovanju mlade osebe tako na čustveni, intelektualni in duhovni ravni.

Vzgojna ljubezen je predvsem pristna človeška ljubezen: "Dovolj je, da ste mladi, pa vas imam zelo rad" (don Bosko). Metodološko se le-ta kaže kot *ljubeznivost*, ki konkretno pomeni prisrčne odnose med vzgojiteljem in mladostnikom. Zdi se, da je don Bosko opisal ljubezen – prisrčnost predvsem v *Pismu iz Rima* leta 1884. Sklicujoč se na lastno izkušnjo, se trudi, da bi razumeli, da je hotena ljubezen s celotno prizadevnostjo vzgojitelja zagotovo zelo cenjena in dobra, a nezadostna in brez pedagoških uspehov, če mladi ne 'čutijo' ljubezni. Vzgojitelj, ki se popolnoma posveča mladim, a mu ne uspeva dati 'čutiti', da je tisto, kar ga zanima, dobro za mlade, ne bo imel pedagoških uspehov. Prva zadeva v ljubezni ni dejavnost, temveč pozornost do osebe kot take. To je moč zastonskega srečanja, ki ima svoj smisel in daje vrednost vsem drugim vrednotam.

Don Boskova vzgojna ljubezen je tudi *razumna* ljubezen, ki se kaže v raz-

ličnih oblikah: razumnost v zahtevah in pravilih, ne pa čustven in osladen pritisk; prožnost in zdrav čut v ponudbah; pogovor in potrpežljivost; izhajanje iz dejanskega sveta mladih; preprostost in spontanost; občutljivost za tisto, kar je zares uresničljivo.

Vzgojna ljubezen je osvetljena z *vero*, z razvojem čuta za Boga, ki je prirojen vsakemu človeku, in s prizadevanjem za krščansko evangelizacijo. Mladi so osebe, poklicane k resnični polnosti življenja, k občestvu z Bogom in bližnjimi. V sekulariziranih okoljih pa to pomeni vzgajati za klic po transcendenци in za velika vprašanja po smislu, ki jih postavljajo življenje in smrt ter ljubezen in trpljenje.

Pedagogika upanja

Don Bosko je v vsakem mladem, pa naj je bil še tako zanemarjen, znal odkriti iskrico dobrega in na tem graditi. Tako je v mladem človeku zbudil upanje, željo po rasti, željo, da bi nekaj naredil iz sebe. Kmalu je ugotovil, da ni dovolj samo prebuditi iskrico dobrega, treba je tudi poskrbeti, da ta iskrica ne bo ugasnila, ampak bo dala dovolj moči, da mladi zgradijo pozitivno osebnost in so se tako zmožni odgovorno vključiti v družbo. Zato don Bosko ni bil samo poln lepih besed in prijaznosti, ampak se je kot dober poznavalec časa in mladih konkretno lotil reševanja težav. Kot je bilo omenjeno že na začetku, je ustanovil oratorij, vzgojno okolje, ki je konkretno odgovarjalo na potrebe mladih. Omogočil jim je osnovno preživetje, tako da jim je zagotovil hrano, obleko in stanovanje. Naučil jih je brati, pisati in osnov raznih obrti ter nato aktivno iskal delo zanje. Da mladi ne bi bili lahek plen izkoriščanja delodajalcev, je bil prvi, ki je sklepal delovne pogodbe, ki so zavezovale tako delodajalce kot mlade. Sam osebno je redno obiskoval delovišča in preverjal, ali se pogodbe spoštujejo. S svojim konkretnim delom je pripravljaj mlade na vstop v družbo, prav tako pa je pripravljaj tudi družbo, da je bila pripravljena aktivno sprejeti mlade in jih vključiti v svoj svet. Pomembno je bilo, da don Bosko ni samo sledil določenim

že ustaljenim vzorcem, ampak je bilo njegovo delovanje odgovor na zahteve tistega časa. Mladi so čutili, da upanje, ki jim ga daje, ni bilo prazno in lažno, zato so mu verjeli in mu bili pripravljeni slediti.

Pedagogika zaveznitva

Don Boskov način vzgoje v središče svojih načrtov in delovanja postavi mladostnika kot osebnost. Vzgojitelj mora biti pripravljen prisluhniti glasu mladih, njihovim težavam, pričakovanjem, razočaranju, upanju ... Njegova naloga je, da jih pripelje do točke, ko se mladi začenejo zavedati svojih sposobnosti, ter da v njih vzbudi upanje, da imajo v sebi moč, da postanejo protagonisti svojega življenja. Za vzgojitelja je sicer pomembno, da ve,

Foto: Petra Duhanov

kam želi pripeljati mladostnike, vendar je nujno v ta proces vključiti tudi mlade. Bolj kot vzgojni program mora biti v ospredju oseba in njene resnične potrebe. Ne gre toliko, da bi delali za mlade, kakor da delamo z njimi. Mladim je treba pomagati, da postanejo odgovorni, to pa lahko dosežemo samo s tem, da jim damo priložnost, da lahko pokažejo svojo odgovornost. Ena največjih težav v življenju človeka je biti nekoristen. Mlad človek potrebuje nekoga, ki bi mu znal reči: potrebujem te. Don Bosko je svojim fantom večkrat poudarjal: "Brez vaše pomoči ne morem ničesar storiti."

V salezijanski pedagogiki ima posebno mesto tudi skupnost, ki je privilegiran kraj za vzgojo mladih. To velja še posebej danes, v času velikega

individualizma. Zaveznitvo je treba vzpostavljati tudi s skupino mladostnikov. Skupina ima lahko neverjetno moč za usmerjanje v dobro, prav tako pa ima lahko tudi veliko destruktivno moč, če se usmeri v slabo.

Kot don Bosko je salezijanski vzgojitelj pozoren tudi na to, da zna povezati vse sile iz svojega okolja v dobro mladih. Treba je sodelovati z vsemi, ki si želijo narediti kaj dobrega za mlade, ne glede na ideološko usmerjenost.

Vzgojiteljeva osebnost

Ključno vlogo pri salezijanski pedagogiki ima vzgojiteljeva osebnost. Vzgojitelj mora v mladostniku vzbuditi zaupanje, če hoče kaj doseči. Življenje vzgojitelja mora biti takšno, da pri mladih vzbudi občudovanje,

da vzbudi željo po posnemanju. Ne sme se bati sveta mladih. S svojo navzočnostjo tudi izven formalnega časa pokaže mladim, da se zanima za njihov svet. "Učitelj, ki ga vidiš samo na katedru, je učitelj in nič več; če pa gre s fanti na odmor, jim postane brat. Če spregovori besedo med odmorom, je to beseda človeka, ki lju-

bi" (don Bosko). Naloga vzgojitelja je, da najde pravo mesto med mladimi, da jim je dovolj blizu, da ni ravnodušen in da je hkrati dovolj daleč, da pušča svobodo in da ni vsiljiv. Lahko bi rekli, da je vzgoja kot hoja po vrvi, iskanje pravega ravnotežja – po don Boskovo pa vsekakor bolj umetnost kot znanost. Don Bosko pravi, da je vzgojitelj lahko "vsak, kdor hoče in ima rad ljudi". ■

Literatura

Bosko, Janez (2003): *Pismo iz Rima*. Ljubljana: Salve.

Braido, Pietro (2011): *Pedagoška izkušnja Janeza Boska*. Ljubljana: Salve.

Ciglar, Tone (2009): *Vzgajamo z don Boskovim srcem*. Ljubljana: Salve.

Nanni, Carlo (2011): *Don Boskov preventivni sistem*. Ljubljana: Salve.